

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.

II. emelet, 18. ajtó,

hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendők.Bérmentlen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre	6 frt
Fél évre	3 „
Negyedévre	1 „ 60 kr.
Egyes szám	12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petsor 10 kr	
Többszörös hirdetésnél	7 „
Nyilttér sorja	20 „
Bélyegdíj	30 „
minden beigtatás után.	

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.

Megjelenik hetenként egyszer.

Tartalom: Ha nem szólnak az élők, szóljanak a holtak. — Földött vagy hajadon fővel. Löffler Jónástól. — Zsidó kérdés. Dr. Serlitol — Korszerű indítvány. Füredi Ignácztól. — Az izr. hitfelekezeti iskola és a vallásoktatás. Rosinger Mártontól. — Nyílt levél ft. Garay Alajos d.-szekcsői plébanos urnak. — Irodalom. — Levelezés. — Különlék.

Ha nem szólnak az élők, szóljanak a holtak.

Az újabb korban felvetett reformkérdések közt nem egy volt, mely megérdemelte volna az érett megfontolást, a beható megbeszélést. Hogy ez meg nem történt, csakis papjainknak róható fel mulasztási vétekül, kik a jelen viszonyok ily mozgalomra való alkalmatlanságát ürügyül felhasználván, e tekintetben semmi által meg nem okolt meghunyaszkodást tanusítanak. Tény azonban, hogy legliberalisabb papjaink, ha még annyira óhajtják is egyik vagy másik rituális dologban a reformot, nem mernek felszólalni, mert féltik reputációjukat, s azért mindegyik azt várja, hogy más kaparja ki helyette a gesztenyét az izzó parázsból,

Tagadhatatlan — s ezt haladó papjaink majdnem kivétel nélkül elismerik — hogy az isteni tisztelet korszerűsítése elvégre elodázhatatlanná vált, mert tudvalevő, hogy a külső isteni tisztelet elhanyagolásáról igen könnyű a más hitre való áttérés, különösen az oly kedélyű embereknél, kik nem állanak az ész uralma alatt, hanem a kapzsiság, becsülethajhászás és bujaság által vezéreltetnek.“ S noha ezt papjaink jól tudják, sőt itt-ott hangoztatják is, még sem találkozik köztük olyan, ki elég bátor volna meggyőződését a világ előtt fennen hirdetni s a reform-eszméknek még küzdelem árán is érvényt szerezni.

Lapunk már két ízben tett említést e téren való reform-mozgalmakról (ha az akarat magában ugyan mozgalomnak mondható); egvszer az isteni tisztelet megrövidítéséről, másszor pedig keleties jellegéből való kivetkőztetéséről volt szó. Mindkét alkalommal jó hirnevű pap volt az indítványozó; de szavuk nem talált visszhangra, mert hiányzott belőle a bátor elhatározottság s így hatás nélkül el is hangzott a pusztában.

Valóban felfoghatatlan előttünk papjaink ez ügyben való magatartása; mintha csak szentségtö-

résről volna szó, úgy irtóznak a mozgalom megindításától. Vagy talán az akadályoktól riadnak vissza? Hisz az akadályok, melyek az isteni tisztelet korszerűsítésének útjában állanak, korántsem oly nagyok, eltávolításuk pedig nem oly nehéz, mint milyenek némelyek tartják. S végre nem is új mozgalmat kellene megindítani, van praecedens a mely után indulhatnának, ezen praecedens megalkotói pedig elég nagy tekintélyek, hogy rájuk ivatkozhatnának, szavaikra és állításaikra támaszkodhatnának. Vagy nem tekintélyek papjaink előtt rabbi Maimon és József Káro és nem követésre méltó előjárók szemeikben Chorin, Löw és Geiger? Vagy nincsen hazánknak oly papja, ki a haladó zsidóság előtt, annyi tekintélylyel bírna, hogy elvárhatná, hogy szavára hajtsan és jóakaró tanácsait elfogadja, s megvalósítsa?

Tudtunkkal nem szükölködünk ilyenek nélkül; de ezeknél, úgy látszik, hiányzik a bátorság. Félnak a küzdelemtől, melyet föllépésök okvetetlen maga után vonna, mert tudják, hogy valamint Chorin fellépésekor, úgy most is minden erejékből ellene szegülnének az orthodoxok és Chaszidok az állítólagos ujtásoknak,

De valjon csakugyan ujtások azok, miket a ritus korszerűsítése megkövetel s ha csakugyan azok, törvénybontást involváltnak-e azok?

Ugy mint mi képzeljük magunknak a ritus reformját, nem látunk benne semmi ujtást, ha csak az ősrégi szokások ismételt behozatalát erőnek erejével nem akarjuk annak mondani. Vagy nem volt már valamikor a zsidóknál szokásban, hogy Mózes öt könyvét minden három évben csak egyszer olvasták végig a templomban? Nem volt már az is szokásban, hogy a szentírás felolvasott héber szövegét a hiveknek megmagyarázták, illetve az ország nyelvére lefordítva olvasták fel előttük?

S hol van az vallástörvényünkben megírva, hogy istenünkkel oly nyelven kell közlekednünk, melyet az ájtatoskodók legnagyobb része nem ért? Hol van az megtiltva, hogy a világ királya előtt ne úgy tisztelegjünk, mint földi királyunk előtt?

De mit beszélünk! Hisz papjaink jól tudják, hogy mindezekre sem törvény, sem tilalom nem létezik vallási törvénykönyveinkben, mind annak daczára még sem szólnak, mégsem világosítják fel hiveiket, noha azzal a zsidóság javát nagyban elősegitenék.

Ha nem szólnak hát az élők szóljanak a holtak, s ezeket legközelebb meg is fogjuk szó-
laltatani egy egész cikksorozatban.

Födött vagy hajadon fővel. *)

“כר האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם”

A „Szombati Ujság“ 48. számában Kohn Salamon keszthelyi ker. rabbi ur reform kérdéssel foglalkozik, de határozott véleményt nem mer mondani. Egész reformja az iskolára szorítkozik, kimondván, hogy az iskolákban sem a tanítónak, sem a tanulónak nem kell fedett fej-
jel ülni.

Cikkét, mint valami nagy újítást terjeszti a hittudósok elé, mint oly novitást, a mire még eddigelé senki sem mer: volna gondolni, hát még hirdetni, hogy merte volna; pedig a történelmi igazság és különösen az östánitóink által szentül megtartott fent idézet mondat szerint, Chorin Áron, boldogult aradi főrabbi kellett volna, mint azon auktoritásra hivatkozni, a ki már 1826-ban az „Iggeresz Elaszaff“ című iratában (megjelent Prágában Landau M. I.-nél) bebizonyította, hogy a legszigorubb vallásas zsidó sem vétkezik, ha imáját hajadon fővel végzi, nem vétek, ha a templomi istensztele-
tet fedetlen fővel tartatik meg. 1862-ben Pollák Leon Chorin nézeteit és ebbeli iratát nagy közönség előtt felolvasásnak tárgyává tette. Mindkettő úgy Chorin mint Pollák a biblia, talmud és rabbinikus iratokra hivatkoznak, ezen bő tárházból híres és elismert tudósok nézeteit sorolják fel és a hajadon fővel való foglalkozásban — imádkozásban, nem találják igazolva a vétséget. Chorin kutatásait a bibliával és commentárjaival kezdi és folytatja azokat korszakonként, széttekintve országszerte Ázsiában Európában és Afrikában egészen 1826-ig; Pollák folytatja ezt 1862-ig. Ha a tisztelendő ur Chorin iratát egész terjedelmében reprodukálta volna, cikke sokkal hosszabb és citátumokban gazdagabb lett volna.

Nincs szándékom Chorin igen érdekes iratát itt falujítani, **) mert egyrészt ismételni kellene azt, a

*) E cikket, mely akkor érkezett hozzánk, mikor vezércikkünk már ki volt szedve, azért közöljük, hogy bebizonyítunk, mily szükséges volna, hogy nem a holtak, hanem az élők szóljanak a kérdéshez.

**) Mint vezércikkünkéből kiderül, mi fogjuk azt tenni. Szerk.

mit a tisztelendő ur már elmondott, másrészt olvashatja mindenki a nevezett iratban a többi, én csak a történelmi igazság kedvéért az első és legbátrabb, de fájdalom félreértett és meg nem értett magyar zsidó reformátor művének akartam igazságot szolgáltatni és azt a feledékenységtől megóvni, azon művet, melyből kitetszik, hogy 56 évvel ezelőtt élt hazánkban egy rabbi, ki szigoru valóságossága mellett, mégis bátor szívvvel hirdetett reformokat és véleményét határozottan és bátran merte kimondani.

Czepléd, december havában.

Löffler Jónás,
tanító.

A zsidó kérdés.

II. Ha valamely bajt gyökeresen gyógyítani akarunk úgy minden egyéb előtt azon baj forrását kell felkutatnunk és annak természetével megismerkednünk. És ha így azon forrást, mely a betegséget fentartja, kiapasztanunk sikerül, úgy már a további bajt is meggyógyítottuk. Sikerül ugyan a baj fékezése néha különben is, de annak teljes elfojtását csakis a kórt fentartó ok megszüntetésével várhatjuk.

Igy vagyunk a társadalmi kérdésekkel is. Nem várhatjuk ugyan, hogy a társadalom minden bajai megszűnjenek, mert hiszen már maga az élet is örökös harc; valamint azt sem kívánjuk, hogy egyszer-másszor még csak egy kis fejfájásunk se legyen. De az oly bajokat, melyek egész népeket vagy osztályokat sújtanak vagy fenyegetnek, a társadalom legfőbb kötelessége ideje korán eltávolítani vagy elejét venni igyekezni.

Tárgyunknál, a zsidó kérdésnél maradván, kutassuk: olyan-e az ezen alapuló baj, a mely veszélyes is lehet és azért lehetőleg kiirtandó, vagy csak amolyan egyszerű, melynek semmi rossz következménye nem lehetvén, avval bibelődni is felesleges?

A jövő fedve van ugyan előttünk, mert a multból a jövőre való következtetés csak valószínű, a mennyiben arra sok, előre nem látott körülmény is belejátszhatik; vannak azonban oly dolgok, melyek természeti törvényeken alapulnak, és melyekre azért, mint ilyenekre, a legbiztosabban következtethetünk.

Ilyen természeti törvényen alapszik a statisztika. Ha egyéb számításunk sokszor tévutra vezet is, ez oly

TÁRCZA.

A Csik Ilon nászruhája.

Az asztalon már ott hevert a nászruha. Igazi remekmű volt; a fényes fehér atlasz-derék úgy oda simult ahoz a karcsu testhez, hogy egy ráncz nem sok, de még annyit se lehetett volna rajta fölfedezni. A nyakához csipke-gallér volt oda varrva, ugyanolyan finom csipkéből, a milyenből az uszály legszéléig érő menyasszonyi fátyol készült. Itt, ott narancsvirágok voltak rája tüzdelve, a miket mind a grófi kert melegházából kaptak volt ajándékba. Olyan volt az a ruha, igazán — mintha csak Párisban varrták volna! Csikné asszonyom bámultában csak összecsapta a tenyereit, mikor Iluska magára próbálta. No tessék! hát hitte volna az ember, hogy még ilyesmi is kitelik azoktól a karicsai varrólányoktól! Hjah! össze is szedik ám magukat! Mivelhogy nem kicsiség, mikor az ember olyan esküvőre varr nászruhát, a milyen a Csik Ilusé lesz azzal a pesti fiskálissal! Hiszen hét hétig egyhuzomban másról se beszélnek majd Szerdahelyen, csak erről!

No de lesz is ám mit beszélni — már csak magáról a menyasszonyról is! Nagyon sokat elkoptatták már a poéták, hogy „angyal“; de biz' isten, a 'hogy úgy rája néz az ember arra a Csik Ilusra, a mint ott áll abban a hófehér szoknyában kipirult arcát nézve a tükörben: hát nincs a világnak olyan dikcionáriuma, a miben ennél rája illőbb szót lehetne találni. Hát még milyen

lesz majd, ha ráteszik a fejére azt a mirtusból meg narancsvirágból készült koszorút! Szépnek látszik olyankor még a rut leány is; a ki meg amugy is szép, az meg olyan, mintha egyenest Tündérországból belebbesték volna ebbe a siralom völgyébe.

Már az igaz; sokan fogják irigyelni azt a völegényt, mikor ezzel a lánynyal áll majd a rabbinus elé! Mai napság ilyen házasságra már csak ritkán kerül sor. Vagy tele a szív, de üres a láda, vagy tele a láda, de üres a szív. De hogy tele legyen a láda is, meg a szív is, amaz csengő aranyokkal, ez édes szerelemmel — az már csak afféle regénybe való história! De Csik Illus boldogsága, az igazi boldogság!

Még csak tíz óra. Hát még egész két óra hosszát kell várnia. Körülötte ott sűrögnek forognak a népek; az a sok rokonság, barátság, a melyik ilyenkor mind jussának tartja, egyet igazítani a ruhán, aztán untalan azt hajtani: „Hát ez a csokor nem lenne jobb ide? Hát ez a virág nem jobban illenék erre a felére? Hát az, hát ez nem így volna szebb?“ Eh — csak már hagynák egyedül! Hiszen úgy is annyi mindendenfélét suttog buttog a fülébe az a tömérdek tarka gondolat, a melyektől szinte ég a feje.

— Még sem jött meg Béla?

— Nem!

— Tíz órára mondta, hogy megérkezik?

— Most majd meg kell jönnie!

Ilus oda állott az ablak elé, azután türelmetlenül tekintgetett kifelé. Ah! kocsi-dübörgés! . . . Ő!

tükröt tár elénk, mely sok tekintetben a jövőnek egészen hű képét is megmutatja.

Alkalmazzuk e törvényt a zsidó kérdésre! Kérdezzük meg tőle, hogy minő kilátással kecsegtet az bennünket; rejt-e az magában veszélyt a jövőre nézve, melynek elejét venni szükséges, vagy nem, és hogy az szappanbuboréknál egyéb nem lévén, a miatt intézkedni felesleges?

G. A. ur a „P. F.” 45. számában Tolna- és Baranyára nézve felsorolja, hogy a két megyében 1837-ben csak 6420, 81-ben pedig már 14.236: tehát több mint még egyszer annyi zsidó lakos több mint 100% szaporodás volt, míg a keresztények csak néhány százalékkal szaporodtak — Hogy* ezen szaporodási viszonyok többé kevésbé az ország más részeiben is hasonló, ezen alig van okunk kételkedni, miután ez különben is szemmel látható tünemény . . . *)

Ime a fenti néma számok a legékezőbbben azt bizonyítják, hogy a zsidók rendkívüli módon szaporodnak, sokkal nagyobb mértékben, mint bármely más faj hazánkban . . . És hogy ezen óriási szaporodás, mely a faj jellegében fekszik, ezután is éppen úgy be fog következni, mint eddig — hacsak a természetes viszonyok mesterséges utón másként nem módosítanak: — ez kétségbe sem vonható; . . . mert hasonló okok rendszeresen hasonló okozatokat is eredményeznek.

De hát ez még nem lenne baj; mert ez a többi faj szaporátlanságát pótolván, az ország erejét még növelné. De igenis nagy baj az, hogy az említett válaszfal fönállván, ezen nagy szaporodás csaknem tisztán a saját fajának terjeszkedésére és természetesen erősödésére is szolgál. Es itt rejlik a veszély; mert ha most is meg van az egymás iránti idegenkedés, és hogy a keresztények a zsidók ellen aránylag csekély alkalmi ok mellett is itt-ott fellázadnak: később, mikor a zsidók sokkal job-

*) Mily téves cikkíró feltevése, akkor fogjuk bebizonyítani, ha cikksorozatára megteendjük észrevételeinket. De ha tényleg ugyanis állana a dolog, nem kell azt a tüneményt hazánkra nézve szerencsének tartani. Hisz a haza jólléte nem attól függ, hogy polgárai keresztények, hanem attól, hogy azok hű, munkás és besületes emberek legyenek. A ki pedig a zsidóság zömét annak nem tartja, nem lehet egyéb elfogult antiszemitanál, ki a hazafiságot csak azért szenteli, hogy annál biztosabban üzhesse undok mesterségét, mely hasonlótalmú a szocializmussal és nihilizmussal

Szerk.

Hamar elhuzódik az ablaktól; nem jó, ha a lány olyan igen kimutatja azt a nagy szeretetet! (Még elbizzák magukat a férfiak!) Odaül a pamlagra, aztán úgy várja a vőlegényét. De biz az csak nem jön. Csak nézte, csak nézte azt a sárgarézkilincset, várva, várva, mikor nyomódik már le?

Csikné asszonyom aztán hirül hozta, hogy Béla apához ment, a belső szobába. Ott csinálják a házassági szerződést; illetőleg, hogy ott írják most alá. Mindjárt eljönnek majd ő érette is.

Csakugyan, ottbenn ültek már a belső szoba nagy író-asztala mellett: az öreg Csik Gábor, meg a vőlegény. Közül a jegyző volt, a ki maga előtt ott tartott kitérítve egy nagy papirost, a melyen mindenféle apró betűk meg számok alá oda volt kanyarítva a Csik uram neve. Azon a papiroson volt megírva, hogy tekintetes Göllei Béla fiskális ur kötelezi magát tekintetes Csik Gábor buza kereskedő ur, hajadon Ilonka leányát feleségül venni, élethossziglan szeretni, meg eltartani. Amiért aztán jár neki huszezer pengő forint hozomány fejében, a mely összeg neki az esküvő előtt értékpapirokban lefizettetik.

Husz ezer pengő forint! Hisz ez a Csik Gábor tönkreteszi magát! Honnan veszi ezt a tömérdek pénzt?

Pedig az a tömérdek sok pénz mégis csak ott van. Szépen össze van csomózva, aztán nda van téve az asztalra, a jegyző elébe. Soká tartott, a míg egybegyült; azóta gyűjtögették, a mióta megszületett a kis Ilon. Voltak úgy igen sokszor, hogy bizony jól esett volna, ha hozzá

ban megerősödnek, — a midőn a keresztényeknek a zsidók ellen még több panaszuk lévén, az egymás elleni surlódás még nagyobb lesz: aránylag a veszély is mindinkább és nagyobb leend.

Szóval: ha most, midőn a zsidók csak 20-ad részét alig teszik az ország népességének, jogosan vagy nem, azon panasz merül fel, hogy ők a keresztényeket elnyomják, kétségkívüli, hogy ha azon zsidóság 15-öd, 10-ed, 5-öd stb. részét teszi majd az összes lakosságnak (a mi pedig a természet törvénye szerint okvetlenül be fog következni), a mai idegenkedés és ellenszenv még sokkal nagyobb mértékű leend, úgy hogy a mai csekély baj csakugyan legnagyobb veszélyűvé fejlődik . . . Ismétlem: ha a természetes viszonyokat, melyek kezeink közt vannak, meg nem változtatjuk

Nincs szándékomban a zsidók iránti ellenszenvet ezuttal indokolni, sem azt, vajjon alapos-e az vagy nem, mivel ez czélomon kívül esnek és tárgyunkat még inkább bonyolítaná; csupán azt jegyzem meg, hogy ok nélkül semmi sem történik. Most csak a látható tényeket és azok természetes folyamányait óhajtottam felsorolni, hogy azokon még idejében, tőlünk telhetőleg, változtatni igyekezzünk,

Az élet harczában a sok okoskodásnak különben sincs helye. Ha p. egy csoport éhes ember előáll, és az kenyeret követel, ott már nincs helyén kérdezni, vajjon van-e annak joga azon kenyeret követelni. Hanem igen is helyén van azon módokról gondoskodni, hogy oly éhező nyomorultak ne lehessenek. Így vagyunk körülbelül a zsidó kérdéssel is. Tény az, hogy nem zsidók és zsidók egymástól idegenkednek. Bizonyos, hogy, ha azon idő bekövetkeznék, hogy a nem zsidók a zsidók által elnyomatva érezvény vagy csak képzelvén is magokat, ezek ellen komolyan fellázadnának . . . akkor már késő lenne a felett tanakodni, vajjon van-e azoknak erre okuk és joguk, hanem igenis lehetne, és pedig nagyon is lehetne sajnálni, hogy az emberi természetet ismerve, az előbbi nemzedékek (a maiak) az előre láthatott kellemetlen és szomorú következményeket megelőzni nem igyekeztek.

Annyi bizonyos, hogy, ha valamely nép jövőjét, habár saját hibái miatt is, valamely oldalról fenyegetve látja, már az önfentartási czélnál fogva is, nemcsak joga,

lehetett volna nyulni azokhoz a bankókhoz. De hát azok szentek és érinthetetlenek voltak. Azon a kis Ilonkának kell férjet vásárolni; drága férjet, jó férjet, becsületes férjet. Huszezer forinton csak lehet ilyet vásárolni? Hiszen az rengeteg sok pénz! Hiszen beleöszült az öreg Csik Gábor mig annyi pénzt mondhatott a magáénak! Sohse is álmodott volna róla, mikor batyuval a hátán kezdett szenvedni és nyomorogni, kilökve az élet országutjára, a hol minden kóbor eb megugathatta! Sohse is álmodott volna ennyi kincsről, mikor izzadva-fázva járt végig annyi falun, azzal a kis árus bugyorról, a mely olyan lassan, olyan igen-igen lassan szokott csak kiürülni. De hát megsegítette a Jehovah. Most egy félszázad nyomja vállát, hát épen harminczhat év telt bele, mig összegyűlt az a kis csomó papiros, a melylyel most a lányát adja oda egy idegen embernek.

Ah! Béla megéri azt a pénzt! Még álmában se mert volna Csik Gábor jobb vőt kívánni ennél!

Mégis csak jó volt, gondolja, hogy Pestre küldte nevelőbe lányát, különben ez a két fiatal lélek sohse szerethette meg volna egymást! A bizony: szerelmi házasság ez, nem ágens ütötte nyélbe, a ki perczentet kap a hozományból: a szerelem volt az ágens, a ki nemcsak, hogy nem kér perczentet, hanem még a tőkét is megtízszerezi! Tíz-szer huszezer forint az kétszáz ezer forint, tonja tovább gondolatait az öreg Csik Gábor Kétszáz ezer forint! Már ez asztán valami!

No de a násznép vár már odabenn.⁹

hanem kötelessége is azon törekedni, hogy az őt érhető veszélyt magáról elhárítsa. Azért, ha a zsidóság kétségbevonhatlan terjeszkedése itt-ott aggodalmat okozván, az ellen netáni óvintézkedésről (nem erőszakoskodást értek, mit határozottan elítéltek) tanakodnak: ez nem annyira a zsidóság elleni rossz indulatból, mint inkább önfentartási indokból történik. Ezt a zsidóságnak is be kell látni és a természetes önfentartási jogosultságot beismerni.

A zsidóknak is joga van ugyan élni és boldogulni; de a kereszténynek nem lehet bűnül felróni, hogy jövőjét az annyira veszélyes versenytárostól félti; *) mert neki ép oly joga van a küztért megtartani és jövőjét biztosítani . . .

Kivánatos azért, hogy nem zsidó és zsidó ebbeli jogát kölcsönösen elismervén, az ügyet mind a két fél minél előbb kezébe véve, azt a békés megoldásra előkészíteni igyekezzék.

Ha e dolgot mind a két fél azon elhatározással venné a kezébe, hogy azt a legjobb tehetsége szerint, tisztán hazafias szempontból bírálva (mi a magán érdeknek sem árthat), vezesse a megoldásra: úgy a zsidó kérdés bizonyára csakhamar lekerülne a napi rendről; mert ha a kifogások nem is szünnének meg azonnal, a jobb kilátások mind a két félt kielégítenék.

A legtermészetesebb, és azért a legbiztosabb gyógyszererekről is, a jövő számban fogok értekezni.

Dr. Serli.

Korszerű indítvány.

A tiza-eszlári tragi-komédia vége felé közeledik. Nem tudhatjuk és annál fogva nem is kutatjuk, vajjon fog-e sikerülni azt az ismert „ő—ő uri embert“ lealczázni, de azt bizonyosra vehetjük, hogy a Függetlenség intéző köreiben majd teremtenek, ha kell, tuczatjával is „tiza-eszlári bűntény“-eket, mert ha a vad bestia egyszer megízlelte az embervért, addig nem nyugszik, míg vészomját ki nem elégítette. Istóczy és Verchovai hyenáinak a talált „hullák“ nagyon is inyükre vannak, és nincs

*) Mégis csak furcsa dolog, hogy a haza egyik polgára a másikat versenytársaképpen félti. Miért nem létezik ez a félelem a francziák, angolok és olaszoknál s miért nem a spanyoloknál, kik az inquititio által kiirtott zsidók helyébe újakat hívnak be az országba?

Szerk.

— Hát édes vöm uram, alá lehet irni azt a szerződést,

— A vöm uram azonban előbb kibontotta azt a csomót, a melyben az értékpapírok voltak, aztán rendre nézegette őket.

Tíz darab magyar négy százalékos papírjaradék, husz parab öt százalékos öt drb. magyar általános hitelbank . . . morogta a völegény, aztán mikor mindezzel elkészült, akkor elővett a zsebéből egy ujságot, aztán szépen kijegyezte azoknak a papíroknak a napi forgalmi értékét. Azután sokszorozott, sokszorozott vagy öt perczig, összehasonlítgatott. végre pedig odaszólt Csik Gábor urnak.

Ilon a közben már azt gondolta, hogy ő rá is szükség lesz az író szobában. Odaindult; a mint az ajtóhoz ért, hát onnan belülről a völegénye hangját hallotta.

— Ipam uram! hijja van ennek a pénznek! Csik Gábornak úgy tetszett, mitha az isten haragja csapott volna le a szobába. Annak, a mit ő esztendőről esztendőre összekuporgatot, a mig végre-valahára ennyire nőtt, hijja hogy is lehetne?

Mit mondasz öcsém? — szólt csak úgy mosolyogva. Nem jól értettem? Háromezer forint hijja van a pénznek!

— Háromezer — forint? Te ember — nézz istent — — háromezer forint! Hiszen én azt a pénzt jól megszámláltam, hiszen csak tegnap olvastam meg! Háromezer forint! Hiszen az nem lehet! Nincs annak egy krajczár hijja sem! Ilon reszketve állt oda künn az ajtó előtt.

— Tévedett urambátyám! Ezeknek az értékpapíroknak talán a mult heti árát számította? Azóta nagyot

benne kétség, hogy gondoskodni fognak étvágyuk csillapítására más dögtestekről. Föltéve tehát, hogy az eszlári eset a lehető legjobb eredménnyel végződik is a zsidóságra néve, ez által a rituális vérvád még sem szűnik meg. Pedig a zsidóság csakis ezen örületes gonoszszággal kiesztelt vád lehetetlenné tételétől várhatja megszabadulását.

„Hja de hol van az a Mózes, a ki bennünket az egyiptomi sötétség szülte ezen előítélet nyomása alól föl szabadithatna?“ — „Hol van?“ Ős Buda várában időz most. Igenis, Ferencz Józseffelséges királyunk lehetne az a Mózes, a ki bennünket a vérvád Vörös-tengerén száraz lábbal keresztül vezethetne. A megváltás ilyen magasztos szerepe nemcsak királyhoz méltó dolog, hanem tőle keresztül is vihető. Ha Kálmán királyunk még tudta szüntetni a boszorkányok üldözését a középkori szellemi sötétség közepett, menanyivel inkább lehetne megszüntetni a vérvádat abban a században, mely fölvilágosultságával és vallási türelmével annyira kérkedik.

E czélból szükségesnek tartom, hogy a magyarországi zsidóság, mellőzve minden pártárnyalati külömbséget és egyenetlenkedést a legtekintélyesb rabbikból álló küldöttséget menesszem Ő Felségéhez azon legalázatasabb kérelemmel, miszerint a vérvádra vonatkozólag a legelőbbkelő keresztény tudósokat vélemény adásra szólíttassa föl. És ha ezen véleményt, mint már számos esetekben történt, ártatlanságunk mellett szól, akkor ezen vélemény törvényerőre emeltessék és minden jövőbeli zaklatásnak és zsidóvérontásnak vége szakad.

A kik ezen indítványomat „fölsleges“-nek vagy kivihetetlennek tekintnék, arra emlékeztetem, hogy ha a hatvanas évek elején nem tartották fölslegesnek az országos rabbiképző ügyében Ő Felségéhez rabbi-küldöttséget meneszteni, most se resteljenek sokkal fontosabb ügyben Budára felfáradni, és meg lehetnek győződve, hogy kegyelmességéről és igazságszeretetéről ismeretes királyunk kegyelmesen meghallgatja igazságos kérésünket. Ezt most annyival inkább megtehetik, mivel az egész királyi udvar jövő évi január 20-ig Budán fog időzni. Használ-

estek. Épen háromezer forint a külömbség; tessék mindjárt ki is számíthatjuk; nézze csak —

— Ne számítsd, ne számítsd, kiáltott az öreg Gábris. Ne számítsd azt énnekem!

Szarukeretes nagy pápaszemén keresztül rábámult arra az emberre, a ki fehér nyakravalóban, frakkban állt ott előtte, kezében a plajbászszal.

Az utolsó megtakarított krajczár át is arra szánta volt, hogy az a csomó akkorára nőjjön — s most ez az ember kiszámítja azzal a plajbászszal, hogy te vén öreg, még küzdj vagy két esztendeig — még neked nem lehet nyugodnod! Törd magat tovább is, napról-napra — még háromezer frtot kell szerezned! Hallod, öreg! Háromezer forintot! Háromezer forintot!

Lehajtotta a fejét a mellére, aztán tompa hangon csak annyit mondott: Nincs többem!

Az a lány pedig odakünn állott s hallotta, hogy alkuszna ő felette, s hallotta, hogy az, a kit szeretett, milyen jól ért ebben a perczben is a számvetéshez, s hallotta azt a tompa jajt, hogy „nincs többem!“ S aztán rohant arról a helyről, be kis szobájába, a melyben annyit ábrándozott hajdan regényes szerelemről, tiszta boldogságról; a melyben annyiszor elgondolkozott azon, milyen szép az, mikor ketten csak annyit szólnak egymásnak: „te az enyém, én a tied“, s aztán nem szakadnak el egymástól sohasem; a melyben a virágoknak olyan sokszor elsusogta az ő nevét; a melyben olyan csillagosnak látta azt, a mi az oltáron tul következik! Hat az mind

ják fel ezt a kínálkozó kedvező alkalmat, akkor unokáink is áldani fognak bennünket.

Füredi (Führer) Ignác.

Az izraelita felekezeti iskola és a vallásoktatás.

(Negyedik hozzászólás.)

Ugy látszik, a vallás-oktatás szereplésének módja az iskolában nem egykönnyen megoldható probléma, miből az közetkezik, hogy azt sokoldalú eszmecsere tárgyává kell tenni a hazai zsidó tanítóknak, hogy kiki elmondja meggyőződését, e téren észlelt tapasztalait, hogy a nézetek és felfogások tömkelegéből resumálható legyen az, ami üdvös, korszerű és létesíthető, hogy megállapíthassák a módokat és eszközöket, melyek által a vallás oktatása körül felmerülő nehézségek és véleménykülönbségek mind a tanítói hivatás és tekintély, mind a szülők követelményeinek megfelelőleg sikeres megoldást nyerjenek.

A vallás hanyatlása napjainkban immár oly mérveket öltött, hogy enyészettel, megsemmisüléssel fenyeget. Ez oly miseria, mely a zsidóság létjogát alapjában megrendíti, mely a zsidóság kebelében nemcsak még nagyobb szakadást idéz elő, de mely az erkölcsi összetartás erejét egészen és végképen megszünteti. Meghasonlász szülte, gyógyíthatatlan indifferentismus e sőszülttje, folytatólagos és végkövetkezmenyei a meszsze kiható, roppant horderejű bajok beláthatlan tömege.

A nyári hónapokban lefolyt válságos mozgalmak közepette őszinte, mély fájdalom fogott el bennünket, tapasztalván, hogy saját felekezetünk kebelében nagy számban akadtak oly egyének, kik nem tartották lehetlenségnek és minden kétséget kizárónak az eszlári „ritualis gyilkosság“ megtörténtét. Oka ennek nem másban keresendő, mint a vallásos érzet hiányosságában. A zsidó gyermekek nagy száma a vallásunk alapelveit és hitágazatait képező parancsokat és tilalmakat sem ismeri, nem is szólván a ritualis szertartásokban való járatlanságukról. Míg a paraszt gyerkőcz, a gyümölcsárusnő, a batus asszony kitűnő praecisitással ismerik az „ó-testamentum“ tartalmát,*) a mi zsidó gyermekeink nem ismer-

*) Persze csak a protestánsoknál.

Szerk.

kábaság volt az mint hiu ámitás volt — mert a boldogság azon épül, nem esik e a papirosok kurzusa!

Azon. Legalább Göllei Béla fiskális ur meg van arról győződve, hogy azon. Az ember a lánynyal elbolondoz; száz esküvel fogadja, hogy „a világért nem adnálak“; elmondja, hogy „vagy te, vagy a sir!“ s elmond még sok ilyen nagyon czifra dolgot, a miket ki lehet olvasni akármelyik szentimentális német regényből. Hanem aztán, mikor elébe teszik a hozományt; jól utána nézzen a napi árfolyamok. S ha az alacsony; álljon oda az apa ele, s mondja meg neki szépen, nyugodtan:

— Uram! tévedni méltóztatott! Nem szeretném, ha a — lakodalom megtörténe elé — akadályok gördülnének!

Szegény öreg Csik Gábor! Rajtad ugyan megesett! Mekkora szégyen lesz az, ha ez a lakodalmas nép innen szétoszlik a nélkül, hogy lakodalom lett volna! Aztán városszerte azt fecsegik majd, ha kilépsz az utcára:

— Nini az öreg Csik Gábor, hogy meg van törve! Mert hát tetszik tudni, a lánya így meg így járt!

Szegény vén ember, ezt te tul se tudnád talán élni!

De Csik Gábor nem hagyja el magát, Még tud vesződni! Hiszen ott van az a kis ház, a melyben lakik — az az övé még! Csak megér az háromezer forintot!

Göllei Béla is ebben a véleményben van. Megér az többet is. S mikor ezt belevették abba a lélekvásárló irásba, hát ő is alája bigyeztette a nevét. Aztán mentek a menyasszonyt hinni. Azt a közben Csikné nagynehezen megtalálta s mikor letörülte könyeit, vitte vissza a ven-

rik a bibliai történetet és a zsidó vallás legfontosabb tételeit sem. Hallatlan ferdeség, pedig sajnos való tény.

Oda jutottunk már, hogy igen sokan hitsorsosaink közül a legerkölcstelenebb, legmeggyalázóbb ráfogásokkal engedik magasztos vallásunkat elhalmozni e tudatlanságot kizsákmányoló elleneink által, a helyett, hogy mindenki környezet ben és hatáskörében szent joggal és nemes önérzettel sikra szállhatna mennyei eredetű tanunk védelmére és pártolására, feltüntetvén annak magasztos erkölcsi momentumait, hogy mindenki az előitéletek körének elosztásához tevékenyen hozzájárulna.

Méltán megilleti a „vallástant“ a tanítandó tantárgyak közt az első hely. A vallás isteni szikrájának égi malasztja bebizonyításra nem szorul. Az iskolában okvetlenül mint főtantárgynak kell szerepelnie. Csak azon kérdés merül fel, ki által kezeltessek, a tanító által e, vagy a lelkész által?

E kérdés számtalanszor volt szóba hozva és nem egy élénk tüzetes megvitatás tárgyát képezte már, mindennek daczára még most sincsen minden részében megfelelőleg eldöntve. Szerény nézetem szerint mindkettőnek együtt karöltve kellene ezen szép tisztet végeznie. Mindazonáltal nagyobbbrészt a lelkészre háramlik ezen kötelesség, mint a ki hivatásából folyó erkölcsi kötelességénél fogva a vallás őre és védője. Ha ő nem cseppegteti be okkal, móddal a korszellem és az adott viszonyokhoz mértén meggyőződéstől áthatott érzelmeit hivei lelkébe, ha ő nem buzdítja és serkenti a szülőket gyermekeiknek vallásos szellemben való nevelésére, az iskola maga ugyan amugy is túlhalmozott tananyagával a legjobb szándék mellett sem mutathat fel valami fényes eredményt e tekintetben.

Az iskola csak vallás-erkölcsös szellemet terjeszthet, a vallás és isten iránti szeretet csiráját élesztheti a serdülő gyermekcsereg kebelében; a pap hivatása kenetteljes, ihletett szavaival a vallásos érzelmet lángra gyújtani és az isteni ígéket olthatatlanul a gyermekek szívébe vézni, hogy majdan mint polgárok és zsidók buzgólkodni, lelkesülni tudjanak őseik vallásáért, hazáért és minden nemes erényért.

De mit tapasztalunk? Azt, hogy nagyon sok helyütt a rabbi és tanító, nemhogy teendőikben egymást támogatnak, de éppenséggel egymásnak ellenére működnek

dégek közé, a kik már is kérdezősködtek utána. „Csak nem lehet föltünést kelteni ilyenkor?“ nógatta Csikné a leányát. „Majd elintézik azok ott benn a dolgot — sohasem kell azon busulni! Hát biz az csak így van a mai világban! Nem lehet azon változtatni!“

Ilon megengedte magát vezetni. Ment, mint egy alvajáró, eszméletlenül. A vendégeknek hamar elmondták, hogy „hirtelen rosszul lett, de most már jobban van.“

Ép ekkor lépet a szobába a vőlegény. Szerelmes arccsal, vágyó tekintettel. De mikor ez a vágyó tekintet találkozott az Iluséval, eltűnt abból szerelem is, vágy is.

A lány összerázkodott, mikor meglátta. Hát ez az. a ki ezelőtt pár percczel olyan jól tudott számot vetni? Hát ez mer ide jönni ilyen édes mosolylyal ő érte? Hát ehhez legyen oda bilincsalve szétoldhatlan vasbilincsel? Ehez, ehhez?

S mikbr az az ember oda lépett eléje; falugrot ültéből, odakapott a melléhez, aztán egy repesztéssel szétszakította azt a gyöngyörű, hófehér nászruhát.

Az apja ép a küszöbön állott meg.

— Ilon, az isten szent szerelméért! — Az az ur azt mondta, hogy az értékpapirok kurzusa most igen alacsony!

És ezekben a szavakban annyi gyűlölet, annyi utálat volt!

... A csik Ilon nászruháját, a mit a karicsai leányok olyan gyögyörűen megvarrtak, templomban nem látták. Szegény varróleányok — pedig nagy hasznunk lett volna belőle, ha mások is megcsodálták volna! Igazán, nagyon szép nászruha volt!

Radó Antal.

valámit azt is tapasztaljuk, hogy egy némely, különösen orth. rabbi miatt akár a héber olvasást is elfelejthetné az iskolás gyermek vagy meg se tanulná.

Van azonban számos eset arra is, hogy a lelkész gyakran ellátogat az iskolába és nem mulaszt el egy hetet sem, hogy meg ne győződjék a héber tudomány és a vallás ismereteiben való előmenetelről, a hol is valódi apostolként lelki gyönyörrel és a tiszta hivatás érzetével buzdító szóval és tettel segíti elő a vallásoktatás eredményét.

Szerintem — mint már egyszer e laeokban kifejtettem — a legjobb vallásoktatók a szülők magok, de különösen az anya az. Őt illeti leginkább e nemes feladat, övé a szeretet varázsereje, övé a gyermeki romlatlan szív, az ő önfeláldozó szeretete viszont szeretetet, biáalmát és hitet szül. Az anyai szív azon kiapadhatatlan forrás, melyben a legtisztább isten és vallása iránti szeretet buzog ki mint életforrásból, az anya természeténél fogva legjobban ismeri azon methodust, mely a gyermek egyéniségének megfelel.

A szülői ház tűzhelye azon természet emelte oltár, melyen a vallásos szertartások és jelvények a gyermek elé kell, hogy vezetessenek. Az iskola — szerintem legálább — nem foglalkozhatik azok tényleges gyakoroltásával vagy szemléltetésével, plane nem iktathatja be tantárgynak, eleget tesz kötelességének, ha megbeszélés, magyarázat és fejtegetés tárgyává teszi.

De a vallás-erkölcsös szellem meghonosítása mulhatatlan főkötelessége az iskolának. Minden tantárgynál kínálkozik alkalom a vallásos érzelem fölélesztésére, szükséges is, hogy vörös fonalként áthuzodjék az egész iskolai életen át. Legyen az természetrajz, vagy physika, földrajz, történet vagy olvasmánykezelés, a mi oktatásunk tárgyát képezi. mindig bőven jut anyagunk isten főbölcsességéről, jóságáról és egyéb tökélyeiről megemlékezni.

* * *

Sok igazság van abban, hogy némelyek a vallás reformálását semmi szín alatt nem óhajtják, neho y a belyogatás által amugy is csekélyreellentállási ereje még gyengítették; de talán mégis löbb igazságuk van okoznak, kik szerétnék gyökeresen reformálni, hogy egy öntetű, a korszellemnek teljesen megfelelő, tisztán körvonalott határu lenne. Mert látjuk, hogy a vallásos zsidók is sokféleképen hiszik és gyakorolják vallásukat. Egyiknek kizárólagosan Mózes öt könyve mérvadó, másiknak a hagyományos tan is, a harmadik a Sulchan-aruchnak hódol. Oly sok fokozatok képződtek már vallásos életünkben, hogy majdnem annyira különbözhetik és különbözik is egyik zsidó a másiktól, mint a zsidó a reformátustól, jöllehet mindkettő vallásos zsidó. Hasonlitsuk csak össze a budapesti vagy szegedi neolog zsidót a mármarosi orth. zsidóval és egy végtelen fokozatu scala tárul fel előttünk a kettő között.

Mar miért ne lehetne a zsidó vallás egy, mint a hogy egy kutfeje, egy az alapítója és egy azon lény, kit imádni parancsol, hiszen egységes szellem, egy istenség (monotheismus) az alapja, mely fogalmánál fogva minden többséget és különféleséget kizár.

Csakhogy a meghasonlás átkozott hydrája régen felütötte fejét a zsidók közt, a viszátkodás magva már jó régen termi a vészthozó gyümölcseit, régóta ellerséges pártokra van szakadva az egységre teremtett zsidóság és eme kívánságunk sokáig „pium desiderium“ marad még.

Rosinger Márton.

Nyilt levél

ftisztelendő Garay Alajos duna-szekcsői plébános urnak

Ön minapi cikkemre való előleges válaszául egy levelet intézett hozzám, melynek kapcsában két pasquillt is küldött, mely Lonkay és társaira vonatkozik. E két

gyalázó-íratot természetesen el kellett olvasnom, mert levelében megígérte, hogy e füzetek legközelebbi folytatásában az én életrajzomat is ki fogja adni. Mit találtam e röpiratokban, nem tartozik ide, mert nem ismeretes, hanem tájékozás végett juttattak hozzám; de azon tapasztalatok után, a miket belőlök merithettem, csak megtsztteltetésnek fogom tekinteni, ha szavát be fogja váltani.

Egyre azonban mégis kíváncsi vagyok, ugyanis arra, honét fogja megszerezni az életrajzomhoz szükséges adatokat, mert én sokkal csekélyebb személyiség vagyok, mintsem a világon valaki tudná hol születtem, miért születtem s minek születtem, életem pedig oly csendesen folyt le eddig, hogy neszét aligha hallotta valaki.

De mivel mégis szeretném egyszer életrajzomat elolvasni, mert én minden igénytelenségem mellett igen ambitiozus ember vagyok, némi tájékozásul felemlitem, hogy két dologban hasonlatosságot látok kettőnk között, ugyanis, hogy én is foglalkozom jó idő óta észrevétlenül az írói mesterséggel s hogy erőmhöz képest szintén jól gondoskodom nagy családomról.

De én mint család-atyja ismerem és követem is azt a német közmondást, mely azt tartja: „Wer Kinder hát in der Wiegen, lasse andere in Frieden,“ mig ellenben ön senkit a világon nem hagy békével, mit gyakori polémiai eléggé bizonyítanak s miután, ugy látszik, most már paptársain és egyéb keresztény embertársain végig ment, a zsidókba kapaszkodik, mintha bizony más dolga nem volna az izgatásnál.

Én önnek helyében jobban megbecsülném a Garay név jó hírét, melyet boldogult bátyja megalapított, de az guszthus dolga és „de gustibus non est disputandum,“ tehát ehez nincs is senkinek köze; de igenis van nekem mint zsidólap szerkesztőnek közöm hozzá, hogy izgat a zsidók ellen s mig ezt teszi, számíthat reá, hogy minden szavára megadom majd a feleletet.

Ha van valami jogos panasza a zsidók ellen, ha lát bennök hibát, melyből ki akarja őket gyógyítani, bár mikor szívesen tért engedek sorainak lapomban, melyek majdnem kizárólag a zsidók olvassák; de azok után, a miket még eddig szerencsétlenségem volt öntől olvasni, csak nyugtalan szellemére következtethetek, mely minden áron kutat, fürkészk, túr, hogy találjon valami gáncsolni, korholni; izgatni valót. Önnél tehát, valamint keresztényi szeretete, az antiszemitizmus sem elv, hanem eszköz, s így tehát csak talmi, mi zsidók pedig tudvalevőleg csak a tiszta aranyt szeretjük, tehát még az antiszemiták közt is az igaziakat becsüljük, mert azokkal tudjuk hányadán vagyunk.

Látja, hogy, jöllehet igen tisztességes módon hozzám intézett ijesztgetése, nem rettent engem vissza, de azt is, hogy loyalis ellenfél vagyok, mert saját fegyveremet ajánlom fel önnek a küzdelemre, de csak az esetre, ha az igazságért akar sikra szállani.

Addig is szent a béke.

A szerkesztő.

IRODALOM.

Egy szabadelvű tévedései. Válaszul „A zsidó kérdés Magyarországon“ czimű röpiratra. Irta Ötvös Vilmos, Kaposvárott Ára 25 kr.

A badar eszmék leginkább úgy válnak népszerűvé, ha figyelemre méltatják. Ettől kellene tehát leginkább óvakodnunk, nehogy a sok bolondgomba, mely az antiszemitikus talajból felcsepredik, a nép tápanyagává váljék. A „zsidó kérdés Magyarországon“ czimű, e lapokban is felemlített röpirat, mely a zsidó kérdés megoldását a kikeresztelkedéstől teszi függővé, nem egyéb áltudományos érvekkel támogatott sületlen eszménél, melynek más célja nem is volt, mint szerzőjének ballépését leplezni.

A dolog illetén állásánál csak sajnálnunk kell, hogy

találkozott ember, a ki az ily örültségeket még czáfolatra is méltatta; pedig meg kell vallanunk, hogy a czáfoló nagy ügyességgel csavarja ki ellenfele kezéből a fegyvert. De minthogy az csak álfegyver, mit sem nyert vele; hisz amugy is ártalmatlan volt.

Az ily szellemi kinövéseket vagy agyon kell hallgatni, vagy satirával kell megsemmisíteni; de komoly szót nem szabad rájuk vesztegetni. S ebben hibázott Ö. V. ur leginkább, mért igen is komolynak vette a dolgot. Érvei igen észszerűek s mind megállják a sarat az elfogulatlan bíráló előtt; de renegátus és hitehagyott emberrel szemben kárba vész minden érv, megsemmisül minden igazság, ezt egy szerzően meg kell — vetni.

Igaz azonban, hogy a példa vonz s ennél fogva félő, hogy a könnyelmű emberek példája majdnem kivétel nélkül minden vallási érzelmet nélkülöző ifjaságunk közt könnyen hódíthatna, ha az ily cselekedetek minden megrovás nélkül maradnának. S e szempontból tekintve a szóban levő munkácskát, nem lehet azt még sem czéltalannak mondani, mert a benne foglalt „Pár szó fiatal hitsorsosainkhoz“ igen megszívlelésre méltó intést tartalmaz ifjaságunk számára, miért is igen melegen ajánljuk nekik, azon reményben, hogy elolvasása után fel fog bennök ébredni a belőlök már is végkép kiveszni látszó úgy nevezett „zsidó-érzés“, mely elődeink egyik főerénye volt s melyért minden erkölcsös ember nagyra becsülte őket.

„Székely Nemzet“ czim alatt jelenik meg újévtől kezdve Sepszi-Szentgyörgyön új politikai lap, melynek szerkesztője M á l i k J ó z s e f lesz, ki eddig a „Nemere“, czimű társadalmi és körművelődési lapot oly kitűnően szerkesztette. A lap munkatársainak névsorában J ó k a i M ó r, B e k s i e s G u s z t á v, dr. C s i k i K á l m á n, H e g e d ű s S á n d o r, V i s i I m r e, J a k a b E l e k és Á b r á r y i K o r n é l nevével találkozunk. Már előre is gratulálunk a székelyeknek az ily nagyszerűnek ígérkező laphoz.

LEVELEZÉSEK.

Arad, 1882 deczember 10-én.

A lefolyt hét első napjaiban két helybeli izr. jótékonyegylet emberbaráti működésének legszebb bizonyítékát adta, s mivel ezen egyletek eme jótékony cselekményt hosszú évek során át évről-évre gyakorolják, megérdemlik, hogy a cselekvőket mint a cselelekményt is nyilvános elismerésben részesítsük.

Az aradi izr. jótékony nő-egylet ugyanis f. hó 3-án látta el az izr. leányiskola szegény növendékeit téli ruhával és pedig kiosztott az utóbbiak között 20 téli ruhát, 20 pár cipőt, 20 pár harisnyát és 6 téli kendőt, ezenfelül ajándékozott ugyan-e célra Klein Sámuelné választmányi tag 15 darab téli kendőt, mely adomány szintén ekkor osztatott ki. Az ünnepélyességgel végbement kiosztás Hirschmann Rozália, az egylet érdemduz elnöke elnöklete alatt történt, mely alkalommal a hitközség Lustig Zsigmond, Bing Vilmos és Rosenberg Lipót főjegyző urak által volt képviselve. Bing Vilmos ur megmagyaráván a növendékeknek eme cselekménynek indító okait és üdvös következményeit, megköszönte az egylet elnökségének a szükölködökről és árvákról való résztvevő gondoskodását.

Az izr. férfi jótékony-egylet pedig f. hó 5-én mint a chanukah előestéjén gyakorolta hasonló jótettét a fiiskola szegénysorsu növendékeivel, ellátván 36 finövendéket a szükséges téli ruhával; kiosztott 16 meleg kabátot, 28 nadrágot, 32 pár csizmát, 32 pár harisnyát. Lustig Adolf elnöklete alatt megjelent a hitközség disztermében az egylet választmánya, főt. Steinhardt J. ur, az iskolaszék kiküldöttje, Jeiteles Emil ur és a tanító-testület. Itt a fő-rabbi Steinhardt J. ur szivreható szavakban megértette a növendékekkel az áldozat fontosságát, intvén őket, hogy ezen adományra szorgalom és erkölcsös jóviselet által tegyék magukat érdemessé kifejezven egyszerűs mind köszönetét az egyletnek azon bőkezű jótettekért, melyeket a tehetetlen gyermekekkel gyakorol, és azon fontos szolgálatért, me-

lyet az emberiségnek tesz az által, hogy a sorstól üldözötteknek az iskolalátogatást lehetővé teszi s szellemi kiképzésüket előmozdítja.

A f. hó 8-án tartott választmányi ülésében megállapította a nevezett nőegylet azon szegény keresetképtelen özvegyasszonyok és árvák névsorát, kiket az egész éven át az e célra megszavazott havonkinti 100 frtból gyámolítani fog, azonfelül pedig megszavazott téli segélyül 500 frtot azonnali kiosztás végett a helybeli izr. szegények között.

A férfi jótékony-egylet a napokban felhívást intézett tagjaihoz adományok beszoigáltatása céljából s ma már a befolyt adományok első kimutatása közre bocsátatott, mely szerint eddigelé 170 frt és 8 öl tüzelőfa folyt be az egylet rendelkezésére.

—r.—l.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A dadai hulla fölülvizsgálása.** Tudvalevő, hogy a kormány a tiszta-eszlári vádlottak védőinek kérelmére három fővárosi tanárt küldött ki a dadai hulla fölülvizsgálására; ez meg is történt, jóllehet a hullának csak csontváza találtatott fel a kiásott sirban. A szakértők ugyan nem mondtak még végleges ítéletet, de annyit már constatáltak, hogy az első bonczolás alkalmával felvett jegyzőkönyv a tudomány előtt meg nem áll s hogy a hulla mind a tiz körme hiányzik, melyeknek a enyészeti processus tartamánál fogva még meg kellene lenniök; pedig ezek nagyban megkönnyitenék a hulla korának megállapítását. A hulla némely részei Budapestre hozatnak, hol praeparálni fogják és csak azután hozzák meg a szakértők végítéletüket. Hogy mind ez az antiszemitáknak nincsen inyökre, igen természetes, Verhovai szerint e szakértők is meg vannak vesztegetve, mire nekünk csak az a megjegyzésünk, ha Magyarországon csakugyan mindenki megvesztegethető, akkor nem érdemes ez a nemzet hogy a föld hátán fönmaradjon.

— **Szegény tanulók felruházása.** Mint minden évben, úgy ez év deczember 12-én is egy egész sereg szegény iskolás gyermeket ruházott fel a helybeli zsidó község. Kétszáz hatvan fju gyermek részesült e jótéteményben, tehát az iskola tanulóinak majd nem fele. Képzhető-e annál nagyobb jótétemény, mint mikor ily szegény teremtéseknek alkalom nyujttatik a tél zordonságai ellen védetten tanulmányaikat rendszeren folytathatni. Hisz ki tudja, hányan közülök fognak egykor ugyan e közsegnek, tán a zsidóságnak is diszére válni? Lám jelen generationkból még sem halt még ki egészen a zsidó érzés, hisz hol kell eklatansabb követése bölcseink amaz intésének „הוֹדוּן“, „בבני עניים כי מהם תצא תורה“. De az ünnepély is méltó volt a tettehez, melyet a község elnöke, Neuvelt Ármin, szép magyar beszéddel nyitott meg és az intézet igazgatója, Szántó Eleázár, igen velős magyar alkalmi szónoklattal zárt be.

— **Franciaország és az antiszemiták.** Párisból sürgönyzik: Az antiszemiták, a kik a drezdai kongresszuson össze voltak gyűlve, Franciaországba is elküdték ismert manifesztumokat. Grévi elnök lapja, a Paix, beható tárgyalás alá veszi e manifesztumot, s a következőkben válaszol reá: „Az államnak, a mint ezt Franciaországban fölfogják, semmi köze ahoz, milyen valláshoz vagy fajhoz tartoznak polgárai; csupán csak tetteikre van gondja s követeli, hogy a polgári és politikai törvényeknek alá vessék magukat. Akár keresztény, akár zsidó, akár muzulmán akár buddhista, Franciaország mindegyiknek kitarja karjait s egyenlőknek tartja valamennyit. Franciaországban a jogegyenlőség nemcsak törvény, hanem a nép szellemébe is átment, azért nem létezik Franciaországban zsidókérdés. A drezdai manifesztum nem igen kielégítő lelki állapotról tesz bizonyosságot; kifejezett jelenségét láthatni ebben egy betegségnek, mely már akut jelleget öltött, a mely azonban sem azon országnak, hol mutatkozik, sem ennek az évszázadnak becsületére nem válik“

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

Az anya szemei.

Dr. Kompert Lipót után Zsengeri Samu.

(IV. Folytatás.)

Akarjátok-e tudni, szolt rögtön emelkedő hangon, milyen az a z e c h u s z? Olyan mint az angyal, ott áll isten trónusa mellett, hogy azonnal kéznél legyen, ha istennek szüksége van rá. . . Minden zechusz előtt azonban Ráhel ösanyánk halála óta elsősege van az anya zechuszszának. . . Ha az maghal, nyomban égbe száll emez, még mielőtt teste kihült és a többiek mellé sorakozik. „Ki vagy?” szol hozzá isten. „Én egy anya zechuszsza vagyok, hangzik a felelet, ki gyermekeket hagyott hátra.” „Hát örködjél fölöttök!” felel erre az isten. S valahányszor a gyermekeknek jól megy dolguk, csakis az anyai zechusz imádságának köszönhetik, s ha baj éri őket . . . ismét csak az angyal szol istenhez: „Elfelejtet, hogy e gyermekeknek nincsen többé anyjok?” . . . és a baj megszűnik.

Gedulu hangja teljesen elgyengült olyannyira, hogy alig lehetett már szavát megérteni. Szemei bezárodta; feje hátra hanyatlott, lélekzete pedig egyre rövidebb lett.

Itt vagytok még gyermekeim? susoga egy kis várta alig érthető hangon. A gyermekek aggódva hajoltak le hozzá. Ekkor még egyszer felütötte szemeit s fájdalmasan pillantott gyermekeire.

„Látlak még benneteket”. . . susogának nagy erőlködéssel vékony ajkai . . . téged Efraim és téged is kis Violám . . . biztos vagyok benne, hogy „zechusz“-om jövőre segítségtekre lesz . . . nektek és atyátoknak is. . .”

Ezek voltak Gedulu utolsó szavai. Mig a gyermekek, kik a halált eddig nem ismerték, még folyton beszéltek anyjokhoz, meghidegült kezeit forró csókokkal elhalmozták, azt hívén, hogy élő kökényszemü anyjokat illetik azokkal . . . már őrt állott fönn a hetedik mennyben az árva gyermekekért — anyjok „zechusz“-sza.

Ki mondhatná meg, hogy a bős zivatar által lesujtott fűszálat mi egyenesíti föl inkább, az éltető szellő-e, mely kívülről jó, vagy a tulajdon erő, mely az anyaföld mélyéből titokszerűen a gyökérbe száll? Űditő látvány volt e két gyermek, amint lassanként ismét felemelék fejüket, melyet kettős csapás lesujtott, és mint nyertek elhagyatottságokban új támpontot, mit gyenge erejük után ítélve alig lehetett remélni. E tünemény csodálattal tölté el az „utcabelieket.” Egyébkor nem szokott az alma messze esni fájától — pedig e gyermekek játékos-tól származtak! Vagy volt bennök valami anyjok természetéből?

Geduluhalála után eljött testvérbátyja, a jelenlegi árendás, hogy nővére gyermekeinek jövő sorsa fölött végkép határozzon. Azt akarta, hogy Efraim és Viola hozzá menjenek, s már ki is jelölte mindegyik számára a foglalkozást. Ez az ember nagy részvéttel volt a szegény árvák iránt, de minthogy abban az évben rosszul diszlett a termés, nem elég biztatólag hangozhatott ajánlata, mert el nem fogadták. A nélkül, hogy egymással tanácskoztak volna, mégis egyhangulag oda nyilatkoztak a gyermekek hogy régi otthonukban meg akarnak maradni.

„Ha atyánk egykor visszatér” monda Efraim, „csak kell tudnia, hol keressen bennünket. Hozzád, József bácsi, pedig aligha menne el.”

A gyermekek bátyja most legalább Violát akarta rábírní, hogy vele menjen, minthogy neki is volt néhány leánya, kiknek a háztartásban segítségére lehetett volna, De a leány, Efraim nyaka körül fonva karjait, nagybátyja rémületére a természetében fekvő dacossággal és a szilárd elhatározottság hangján így szolt:

„Bátyám, elég neked a magad leánya, ne terheld magadat még velem is, mert inkább világgá megyek, mintsem fivéremtől elváljak.”

„S mit akartok elkezdni magatokra hagyatottan?” szolt bátyjok, miután Viola „feltűnő” magaviselete fölötti álmélkodásából felocsudott.

„Nézd, József bácsi,” szolt Efraim lángoló arczzal, „nézd . . . én meggondoltam a dolgot, legjobb lesz ha, Viola a háztartást látja el, én pedig . . . valami „üzletet” kezdek.”

„Te üzletet?” szolt bátyjok hahotára fakadva. „Nem mondhatnád, hogy kel majd a zab a legközelebbi heti vásáron?” Üzletet? . . . „és mivel, fiacskám?”

„Bátyám!” szolt Efraim — „ha mindent össze kaparintok, a mink még maradt, lesz anyyim, mivel egy kis üzletet megkezdhetek. Hisz mások a mi helyzetünkben sem cselekedtek volna másképen” . . . S aztán —

„Hát aztán?” szolt bátyjok.

„Aztán az anyai „zechusz” is segítségünkre lesz,” viszonzá Efraim halkan.

Áz izmos ember szemei e feleletre könybe lábadtak; mert nagyon szerette volt nővérét.

„Ugy éljek és egészséges legyek!” monda, mialatt kezével szemeit törölgette. „Ti szakasztott mása vagytok Gedulu nővéremnek. Nem mondok egyebet.”

Azután mintegy rögtön sugalat által felvillanyozva, kirántá bugyelárisát kabátja belső zsebéből.

„Itt van ni!” . . . kiálta majdnem lélekszakadtan, „itt van száz forint, Efraim, ezzel már kezdhetsz valamit s nem kell elkotyavetőzned ezt a kis jószágot, a mi még rátok maradt. . . Itt ni . . . vedd el ezt a pénzt . . . a zab ugyan nem diszlett az idén, de Gedulu gyermekeiért szívesen hozok áldozatot. . . Tedd el, Efraim . . . isten megadja majd hozzá áldását.”

„Bátyám, bátyám!” szolt Efraim, bátyja kezét hevesen ajkához szoritva, „ennyi pénz legyen birtokom?”

„Nemde, fiacskám, ez sok pénz . . .” monda Gedulu fivére, mialatt tenyerével lábszárát veregette. „Magam is azt hiszem, hogy sok. Azzal már kezdhetsz valamit . . . s tudod-e mit? A zab az idén Csehországban rosszul diszlett, de Morvaországban két garassal olcsóbb, fogj hozzá, Efraim fiam, itt lehet üzletet csinálni —”

De rögtön mintegy sötét felhő boritá el mosolygó arcát.

„Sok pénz az, Efraim, a mit adok, némely felnőtt embernek sincsen anyyija,” szolt egy kissé gondolkodólag habozva; hátha elvesz —

De itt hirtelen félbeszakítá szavát, mert karjában oly fájdalmat érzett, mintha hegyes tüvel szurták volna meg.

„József bácsi!” kiálta Viola, mert ő volt, ki bátyjok karját megragadta, és a leány arca lánggra gyuladt e mellett ajkain ott ült a dacz, mely fehér fogait a fiatal oroslánéhoz hasonlólag tünteté fel. „József bácsi!” kiálta ha nem bizol Efraimban, akkor tedd zsebre ismét pénzedet. hisz ugyis csak azért fogadjuk el tőled, mivel anyánk fivére vagy. . . Efraim egy krajczárig vissza fogja neked fizetni . . . Efraim nem játszik. . . Egy krajczárod sem fog kárba veszni.

A bátya együgyü fejbőlintással tekintett az előtte álló furcsa leányra. Már is ki akart belőle fakadni a megbotránkozás, boszus szó szállt a különben kedélyes ember ajkaira.

De e szó el nem röpönt onnan; nem birta tekintetét a tizenkét éves leány arczáról levenni.

„Isten ugy adjon életet és egészséget,” mormogá fogai között, hogy e leány szemei egészen olyanok mint Gedulué voltak.”

És ismét rácsapva lábszárára, vigan felkiálta:

Tehát szavadnál foglak, jó. . . Ha Efraim vissza nem fizeti a pénzt, akkor rajtad keresem meg, te szilaj leány . . . mert jótállást vállaltál fivéredért s aztán magamhoz vislek s ott tartlak . . . mig el nem kívánkozol tőlem. Beleegyezel ebbe . . . te kis boszorkány?”

„Igen bátyám válaszola Viola.

(Folyt. követc.)